



**Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei
Praecepta Pars ...**

Tractatus I. Prooemialis De Principiis communibus Doctrinae Moralis,
Conscientia, Actu Humano, Et Peccato In Genere

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio V. De Comparatione Actuum humanorum, scilicet. an detur actus
indifferens in specie, & in individuo: & an externus addat distinctam
bonitatem & malitiam interno efficaci & c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59488)

SECTIO V.

De comparatione actuum humanorum
scil. an detur actus indifferens in specie, & in
individuo: & an externus addat distinctam boni-
tatem vel malitiam interno efficaci in ordine ad
essentiale primum; vel cœnam?

SUMMARIUM.

- 30. Datur actus humanus non tantum in specie indifferens
- 31. Sed probabilius etiam, in individuo.
- 32. Actus externus dupliciter se habere potest ad internum
- 33. Actus externus juxta probabilem sententiam Thomæ
nihil moralitatis addit interno.
- 34. Juxta verò probabiliorem Scotistarum novam, & aliorum
tam ei bonitatem, vel malitiam addit.

ASSERTIO V.

Datur actus humanus non tantum in specie
indifferens, sed probabilius etiam in indivi-
duo. (Pariter: comparando actum morale inter-
num cum externo, & e contra) Actus exter-
nus actui interno efficaci probabilius per se ad-
dit distinctam bonitatem vel malitiam moralem
ad essentiale primum vel pœnam. Assertio haec
aliàs duplicanda, propter numerum tamen con-
suetum Paragraphorum in unam congesta,
communis Scotistarum, & RR. ut patebit.

§. I.

Datur Actus humanus in specie indifferens
nec bonus, nec malus, moraliter.

30 **C**ertum est apud omnes cum S. Thomæ
q. 18. a. 8. Scoto in 2. d. 41. q. un. R.
manifesta est. Quia deliberatè loqui, amb...

comedere, bibere &c. sunt veri actus humani: & tamen ex specie & objecto suo, secluso fine & aliis circumstantiis, nec præcepti, nec prohibiti, adeoque nec boni moraliter, cum nullam dicant specialem conformitatem ad rectam rationem, vel legem: & aequè possunt fieri mali ac boni: neque mali moraliter, cum nullam dicant specialem difformitatem ad rectam rationem, vel legem, & aequè possunt fieri boni ac mali: ergo sunt actus humani indifferentes in specie ex objecto suo. Sed nunquid etiam poterunt esse indifferentes in individuo, exerciti scilicet hic & nunc in suis circumstantiis particularibus?

Adverte autem. Actus indifferentes in specie, aliqui spectant ad exercitium rationis humanæ, ut puta ad manifestandos, vel exequendos conceptus ac motus internos: & hi naturâ suâ postulant, ut in individuo exercentur rationabiliter ad finem necessitatis, vel utilitatis alicujus honestæ. Ut loqui, scribere, cantare, ambulare &c. Quòd si ergo ita rationabiliter fiant in individuo, boni erunt: si secus, eo ipso erunt mali, & ad minimum otiosi: de quibus nota est sententia Christi Matth. 12. *Omne verbum otiosum, quòd locuti fuerint homines, reddent rationem de illo in die judicii.* Verba enim instituta sunt ad communicationem humanam utilem ac honestam: quòd si ergo absque omni fine utili ac honesto, omnino gratis & otiosè proferantur, jam carebunt suâ rectitudine debitâ, & conformitate ad rectam rationem adeoque moraliter mala, & peccata evadunt. Alii actus indiff.

indifferentes in specie spectant ad naturam & vitam humanam conservandam ac tuendam: ut *medere, bibere, dormire, mederi &c.* Et hi etiam naturam suam postulant, ut in individuo exercentur in modo, & medio convenienti ad dictum finem, atque si ita fiant, omnino boni, & honesti erant, si secus, mali. In his ergo nullus erit actus indifferens in individuo. Alii denique sunt actus indifferentes in specie ita, ut neque in individuo ex natura sua exigant aliquam peculiarem honestatem vel conformitatem ad rectam rationem in ordine ad modum, vel medium, vel in ordine ad ultimum finem honestum, nisi ad summum ad aliquam commoditatem vel relevationem naturam. Ut *care barbam, scalpere dentes, expuere, emulare, deambulare in cubiculo &c.* Et de his potestatem potest, & debet esse sequens

§. II.

Datur actus indifferens etiam in individuo

31 **I**Ta probabiliter docent D. Bonaventura in *d. 41. q. 1. g. 3.* Scotus *ibid. & quodl. 18. q. 1.* cum suis omnibus & ex alijs Vasquez *tom. 1. d. 52. c. 6.* alij apud ipsum. Docuit etiam expressis verbis S. Hieronymus *Epist. II. ad Augustinum*, verbis: *Sunt namque indifferentia inter bonum & malum sicut Philosophi disputant, Est enim bonum continentia; malum luxuria: & inter utrumque indifferens ambulare, digerere alvi stercore, & pitis purgamenta manibus projicere. Hoc non est bonum, neque malum est: Sive enim fecerit*

non feceris, neque justitiam habebis, neque injustitiam. Hæc Sanctus: an non expresse loquens de actu in indiv. duo, sive feceris, sive non feceris, &c. Violentia ergo est abstractio actus ad speciem. Ratio autem est. Quia hîc & nunc deliberatè fricare barbam præcisè ad sedandum prurimum, est actus humanus in individuo: sed non est bonus moraliter, quia nullam dicit peculiarem conformitatem ad rectam rationem neque ex objecto, neque ex fine omninò indifferente, aut aliâ circumstantiâ: & alioquin in homine existente in gratia posset esse meritorius vitæ æternæ: imò etiam materia voti; quia esset melius fricare, quàm non fricare: &c. quæ inconvenientia sunt. Neque est malus moraliter; quia neque ullam habet peculiarem difformitatem ad rectam rationem, vel legem: neque otiosus censeri debet, cum habeat congruum finem, etsi indifferentem: alioquin posset esse sufficiens materia absolutionis Sacramentalis. Quis autem unquam quantumvis delicatæ conscientiæ confitetur, se fricasse barbam ad sedandum prurimum tantum, aut quis Confessarius lance mentis solos ejusmodi actus confitentes absolveret? ergo dantur actus indifferentes in individuo etiam. Fundamentum præcipuum oppositæ communis aliorum sententiæ est. Quia tenemur omnes actus nostros ex objecto non malos referre ad finem bonum ac honestum. Sed ubi præceptum tale? Aliqui assignant illud 1. Cor. 10. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam DEI facite.* Verùm hîc

consilium, non præceptum agnoscunt Patres, & vel
 Interpretes communiter. Alii dicunt, hoc præcep-
 tum contineri in primo præcepto Decalogi,
Deo soli servitendum est. Mirum sane, imo
 culum, hominem toties, & singulis, quasi motu
 tis peccare contra primum præceptum Decalogi,
 quoties deliberatè barbam fricat, expuit, mor-
 &c. absque relatione ad gloriam DEI. Alii de-
 que cum Tannero hinc dicunt, hoc esse præceptum
 naturale, quo homo ex natura sua habet, ut
 beratè agens agat rationabiliter, seu secundum
 etiam rationem, adeoque non otiosè, sed pro
 aliquem finem bonum. Et hoc est directè præ-
 principium. De hoc enim ipso quæritur, an
 semper teneatur agere propter finem bonum
 rationaliter, an verò non etiam rationabiliter saltem
 gativè, seu non irrationabiliter agat propter
 aliquem indifferentem, ut in exemplo allato
 re barbam ad sedandum pruritus: id nos
 mus, cum nulla appareat ratio, vel lex in con-
 rium: sine qua nullum est asserendum peccatum.

§. III.

*Quomodo se habeat actus humanus externus
 ad internum, quoad bonitatem & malitiam
 moralem?*

32 **R**esp. dupliciter. I. Actus externus, v.g.
 eleemosynam, vel furari, considerari potest
 ut objectum actus interni, scilicet voluntatis
 cæcis dandi, vel furandi: & hæc consideratio
 ctus externus habet bonitatem vel malitiam
 damentalem, priorem formali bonitate, vel malitia

si actus interni: ideo enim velle dare est bonum,
 & velle furari est malum, quia ipsum dare eleemo-
 synam est bonum conveniens rectæ rationi: &
 ipsum furari est malum disconveniens rectæ ra-
 tioni. II. Actus externus consideratur ut execu-
 tio, vel effectus actus interni, quippe qui ideo fit,
 quia voluntas actu interno efficaciter vult, vel
 imperat, & hâc consideratione etiam actus exter-
 nus habet formalem bonitatem aut malitiam mo-
 ralem, ac imputabilem ad meritum ac præmium,
 aut peccatum ac pœnam. Hic porro certum est
 apud omnes. 1. Actum externum in sua bonitate
 ac malitiâ necessariò pendere ab actu interno. Ete-
 nim bonitas & malitia moralis per se primariò so-
 lum competit actui interno voluntatis elicitò, &
 non nisi secundariò & participativè actui externo
 à voluntate imperato, vel eidem imputato: ut
 de ipsa libertate supra, cap. 2. dictum fuit. 2. Cer-
 tum est, bonitatem ac malitiam actuum interno-
 rum perfici & compleri aliquo modo per actus ex-
 ternos: posito enim actu externo martyrii v.g. vel
 furti, dicitur bonitas martyrii completa, sicut &
 malitia furti: & quacunque de causa non posito
 actu externo, non dicitur completa bonitas, vel
 malitia, ut omnes fatentur. 3. Certum est, actum
 internum & externum bonum, vel malum mora-
 liter, in genere moris non facere numerum, sed
 constituere unum numero moraliter actum vel
 peccatum. Quia nimirum actus internus efficax
 naturâ suâ petit perfici, vel compleri per actum
 externum efficaciter volitum, quo proinde posi-

to, unus numero actus moralis completus ac consummatus efficitur. Unde etiam in confessione secundum omnes, sufficit explicare actum externum: v.g. *furatus sum tot*: inde enim sufficienter manifestatur voluntas interna efficacis furandi: non sufficit solum explicare actum internum propositum furandi, vel adulterandi, quia si verè non exprimeretur peccatum consummatum nec posset intelligi, quàm firma & efficacis voluntas peccandi: neque gravitas injuriæ primo illatæ: neque obligatio inde contracta reformationis, item contracta censura, vel irregularitatis &c. 4. Certum item est, actum externum adhibere distinctam bonitatem, vel malitiam actibus internis non tantum inefficacibus, de quibus nemo dubitat, sed etiam efficacibus aliquibus per accidens, puta, quia actus externus in causa est, quod actus internus bonus, vel malus diutius continuatur, magis intendatur, sæpius repetatur: aut quia actus externus novas ac speciales difficultates habet, quas superandas opus est novis & vehementioribus actibus, imperiis, ac motionibus voluntatis &c. in quibus omnes consentiunt. At nunc suppositis sit breviter

§. IV.

Actus externus actui interno efficaci præbilius per se addit distinctam bonitatem vel malitiam in ordine ad essentielle præmium vel penam.

33 **S**ententia negativa quidem est D. Thomæ cum Suis, & Recentioribus communiter

Valquez hic disp. 75. c. 2. ac alios passim. Favent SS. Patres. Augustin. l. 1. de lib. arb. c. 3. dicens. Si quis habet voluntatem concubandi cum uxore alienâ, & non datur facultas, coram Deo tam reus est, atque si opere complêssset. Chrysoft. hom. 26. in Matth. Sola voluntas remuneratur pro bono, ac condemnatur pro malo. Gregor. hom. 5. in Evang. Exteriora nâmque nostra Deo, quantumlibet parva sufficiunt: cor nâmque, non substantiam pensat. Bernard. Epist. 77. ad Hugonem Vici. Voluntas pro factô reputatur, ubi factum excludit necessitas. Fundamentum præcipuum, & quidem verum, ut fatear, satis solidum ac minime contemnendum est; Quia sicut tota libertas ac moralitas, ita sanè tota bonitas & malitia moralis actui externo præcisè communicatur ab actu interno: ergo huic ille nullam potest addere distinctam bonitatem, vel malitiam moralem. Sed

Affirmativam ut probabiliorem docet Scotus 34 in 2. d. 42. q. 4. & Quodl. 18. a. 3. cum suis omnibus. Alensis etiam p. 4. q. 77. memb. 3. articulo 5. cum aliis. Favet S. Augustinus l. 13. de Trinitate c. 5. dicens: malâ voluntate solâ, quilibet miser efficiuntur: sed inferior potestate, quâ desiderium male voluntatis impletur. Profectò quamvis, & sic malè volendo miser esset, minus tamen esset, si nihil eorum, quæ perperam voluisset, habere potuisset. Hæc Augustinus, manifestè loquens, non de miseria pœnali, quia qui malignum desiderium suum implere non potest, potius

tius plus habet poenae, quam qui implere potest
 sed de miseria culpae: adeoque censet actum
 ternum superaddere actui interno aliquam
 tiam seu reatum culpae, quae miserior sit, qui
 lum desiderium implet, quam qui implere nequit.
 Et tritum est illud Glossae in c. 20, Exodi. v. 18.
maechaberis. Qui ergo opus adjicit voluntati,
quiritatem addit iniquitati. Fundamentum
 situm est. Quia licet bonitas, & malitia motus
 ctus externi tota dependeat ab actu interno,
 tamen in actu externo distincta est a bonitate
 malitia actus interni: Non enim solum efficitur
 ter velle; sed etiam ipso facto v. g. orare, eleemosy-
 niam dare, martyrium subire &c. bonum est
 conforme rectae rationi: nec solum efficitur
 velle; sed etiam actu furari, occidere, moechari
 &c. malum est, & difforme rectae rationi, ac
 divinae: ergo cum actui interno accedit actus
 ternus, accedit simul aliqua conformitas, vel
 difformitas ad rectam rationem, vel legem, & con-
 sequenter aliqua distincta bonitas, vel malitia
 malis ac voluntaria, etsi omnimode dependet
 ab actu interno. Deinde per se, ex terminis,
 tione absolum videtur, non plus mereri
 Deum illum, qui ipsum opus bonum exequitur
 v. g. martyrium ipso facto perfert, quam illum
 qui martyrium sola voluntate efficaci desiderat.
 Et fatentur adversarii, actum externum martyrii
 mereri apud Deum proemium accidentale. La-
 teolae, quod non potest mereri solus actus in-
 ternus, quantumvis efficax: sed nullum omnino pro-

premium datur à Deo, nisi ratione alicujus bonitatis :
 ergo &c. Similiter à ratione alienum videtur tan-
 tandem pœnæ demereri in fora Dei illum, qui so-
 lum efficaciter proposuit actum malum, homici-
 dium adulterium, furtum, ac illum, qui tale cri-
 men actu perpetravit : & quòd huic, etiam per se,
 & secluso damno proximi, vel scandalo, in confes-
 sione non sit injungenda major pœnitentia, quàm
 illi: credo etiam adversarios majorem imponere
 pœnam ob mollitiem, fornicationem, ebrieta-
 tem &c. consummatam, quàm solum efficaciter
 propositam, & impeditam. Patres in contrarium
 allati solum loquuntur de merito & peccato, proce-
 mio, & pœna absolutè sumptis, non autem com-
 parativè quoad quantitatem : ut sensus sit, homi-
 nem solo actu interno efficaci, cum non potest
 exire in actum externum, nihilominus mereri
 premium ac pœnam æternam, ac si opere com-
 plessit, non autem dicunt, quòd tantundem proce-
 mio, & pœnæ mereatur. Quâ ratione etiam expli-
 cari debet illud Jacobi 2. *Quicumque totam legem
 implevit, offendat autem in uno, factus est omnium
 reus.* Intellige nim. quoad substantiam reatûs, &
 pœnæ; sine dubio non quoad quantitatem.

SECTIO VI.

De Regulis actuum humanorum.

Regula actionum humanarum: id nimirum,
 quo certificamur de rectitudine, vel obliqui-
 tate, seu de ipsa bonitate, vel malitia actionis hu-
 manæ, alia dicitur intrinseca, quæ scilicet repe-
 ritur